

LYTTEVANER I GRØNLAND OG FREMTIDENS RADIOFONI

Af redaktør *Palle Brandt*

Grønland har utvivlsomt nogle af verdens flittigste og mest interesserede radio-lyttere. At alt for mange af dem i størstedelen af året kun med stort besvær eller slet ikke kan høre det, de gerne vil - nemlig udsendelser på deres eget sprog fra Grønlands Radiofoni i Godthåb, er en anden og efterhånden velkendt sag. Der har været sagt og skrevet meget om den gamle og alt for svage sender i Godthåb, der, efterhånden som stærkere stationer rundt om i verden er vokset frem, og de almindelige støjkluder indenlands er blevet større, ikke kan række ret langt. Det er ikke opgaven at komme ind på alt dette her, saa meget mere som den nye radiofoni allerede nu strækker sine master mod himmelen. Om et årstid - håber man - vil den nye sender være i luften med prøveudsendelser, og 1. april 1958 skulle den kunne indvies officielt. Det bliver en stor dag, når Godthåb for første gang kan høres i alle de mange hjem, hvor man hidtil forgæves har drejet på radioapparatets knapper.

En hjælp i disse sidste år, hvor rækkevidden af senderen i Godthåb er blevet stadig mindre, har udsendelserne fra den danske kortbølgesender i København været. Disse udsendelser i sommermånederne er blevet modtaget med taknemmelighed og glæde, men det rigtige og det naturlige må være en radiofoni i selve landet, som kan høres af alle. Derfor bør man takke alle dem, der igennem årene har arbejdet på at virkeliggøre denne radio - ikke mindst den mand, der klarede det sidste snuptag og trak bevillingen frelst i land, minister Johs. Kjærbøl.

Tidligt i foråret 1956 blev der gennem kulturrådet i Godthåb og kulturudvalgene i de forskellige byer arrangeret et rundspørge blandt lytterne. Et lignende blev lavet gennem „Atuagagdliutit/Grønlandsposten“ i 1953, og de gav begge næsten samme billede af lyttervaner og lytterønsker.

Spørgsmålene blev denne gang sendt ud midt i vinteren, som jo er den bedste lyttetid. Alligevel måtte tre af de adspurgte byer, Julianehåb, Egedesminde og Jakobshavn meddele, at aflytningsforholdene var så dårlige, at de ikke kunne ud-tale sig om programmernes kvalitet.

Diskoteket, der vokser år for år, er nu ret stort, men man vil også gerne høre rigtig „levende musik“.

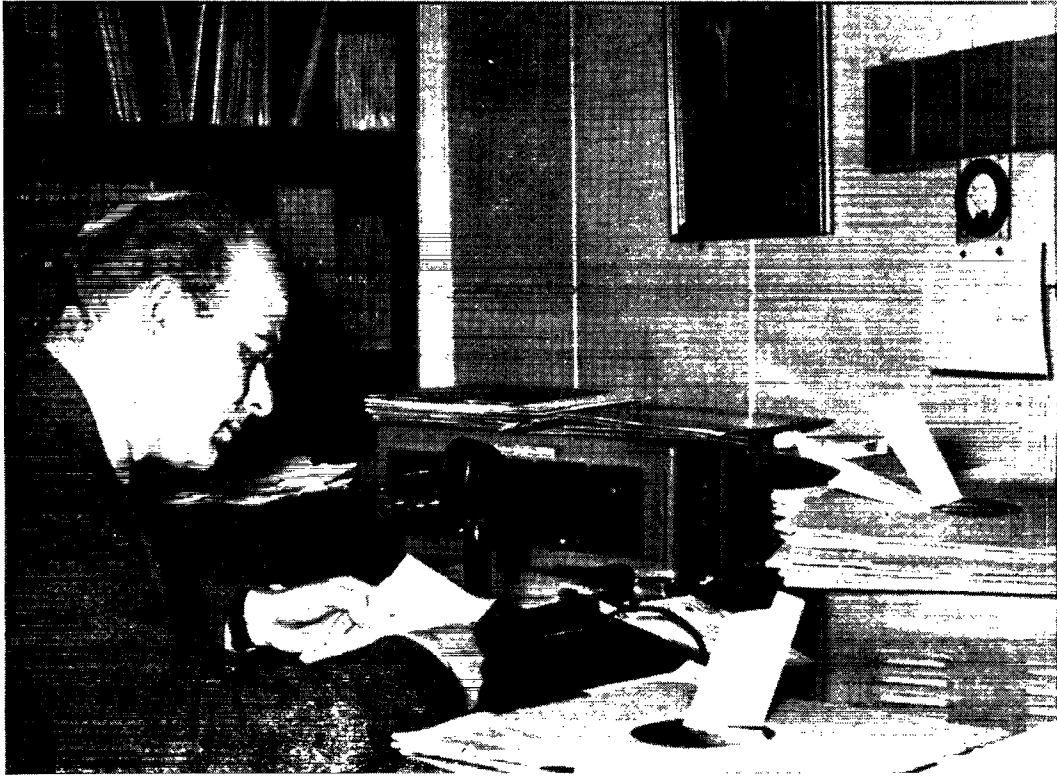
Foto: Herluf Rasmussen

Nanortalik meddeler, at programmerne synes at være tilfredsstillende, men man ønsker en udvidelse af antallet af erhvervsreportager, ligesom undervisning i grønlandsk grammatik savnes meget.

Narssak har hovedsagelig baseret svaret på udtalelser fra aftenskoleelever - altså ungdommen blandt lytterne. Man har navnlig været glad for grønlandske sange og for de reportager og interviews, der har været fra Grønland og Danmark, ikke mindst nogle interviews med grønlandske lærlinge i Danmark. Også de foredrag, der har været holdt om institutionernes arbejdsområder, har været fulgt med interesse. Derimod bryder man sig ikke om klassisk musik.

Frederikshåb beder om mindre grammofonmusik og flere oplysende foredrag.

Holsteinsborg mener, at programmerne ser pæne ud. Desværre er man tit afskåret fra at konstatere, om det, der udsendes, også svarer til det trykte radioprogram, idet hørbarheden er ringe og retransmissionen ofte forvrænget. Åbenbart er ønskekoncerterne noget af det, der kan høres. Man beder nemlig om at blive fri for alenlange ønsker, og om at de fladtrådte travere gemmes væk.

„Grønlands radio, Godthåb. Nyhederne i dag . . .“

Foto: Herluf Rasmussen

Sukkertoppen kulturudvalg gjorde særlig meget ud af rundspørget, idet særlige spørgeskemaer blev sendt rundt til alle lytterne i byen. Et koncentrat af besvarelserne går ud på, at man ønsker mere børnestof og frabeder sig oplæsninger, der strækker sig over for mange gange. Endvidere vil man gerne have husmoderudsendelser, udsendelser om afholdssagen, en radioavis om søndagen og flere reportager fra grønlandske byer og virksomheder.

K'utdligssat ønsker mere grønlandsk musik og sang og vil gerne have oplysning om radioprogrammerne fra udenlandske stationer. Det sidste er desværre umuligt, for inden programmerne når til Grønland, har udsendelserne forlængst fundet sted. Derimod kunne man vel godt imødekomme et ønske hos flere lyttere, som ønsker radiodoktorens „seksualundervisning“ flyttet til senere på aftenen.

Umanak ønsker koncerterne nedskåret til fordel for grønlandssprogede interviews og beder endvidere om - på grund af de dårlige lytteforhold - at få grønlandske speakere til grønlandske udsendelser og danske til danske udsendelser.

Upernavik er som helhed tilfreds med udsendelserne, men det kommer dog til udtryk, at man mener, at ønskekoncerternes kvalitet er for ringe.

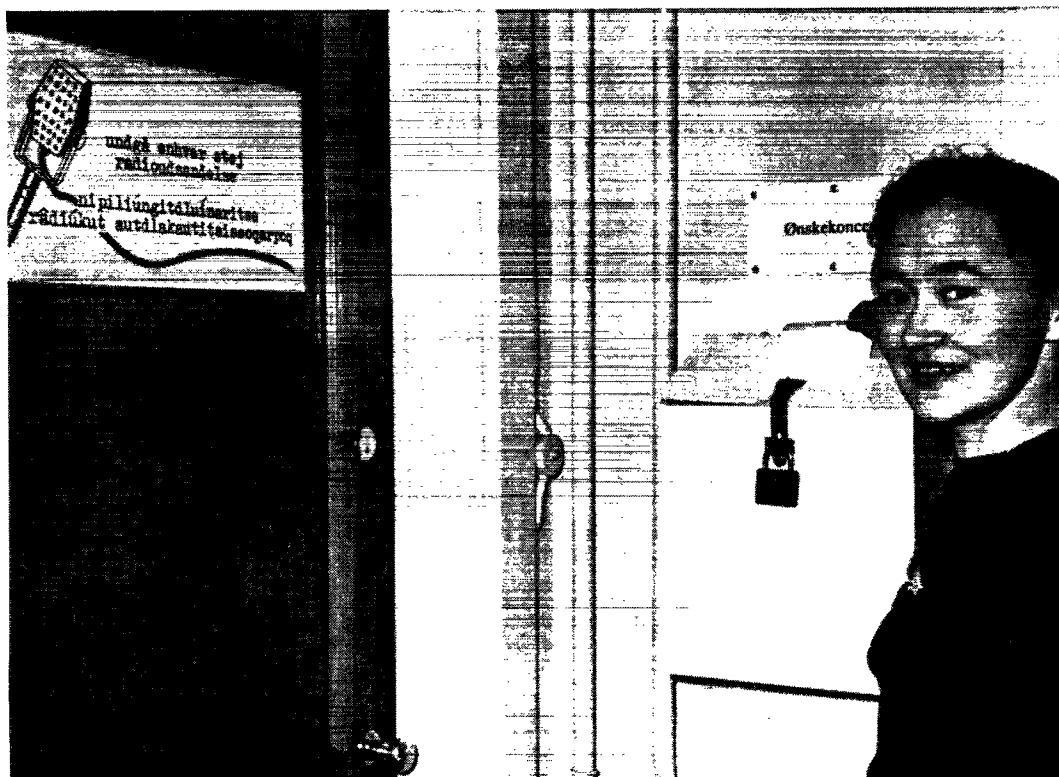

Grønlands radio er med, hvor der sker noget, i den udstrækning, det er muligt. Dette billede er fra landsrådets åbningsmøde i 1955. For bordenden ses stående minister Johs. Kjærboel med tolken Jørgen Chemnitz på sin højre side og landshøvding P. H. Lundsteen og departementschef Eske Brun på sin venstre.

Taget som helhed kan man altså fastslå, at ønskerne går i retning af mere grønlandsk talestof, reportager, foredrag og interviews først og fremmest. Mange erklærer, at de ikke lytter til klassisk musik, og kigger man spørgeskemaerne fra Sukkertoppen igennem, viser det sig, at de allerfleste ikke bryder sig om torsdagskoncerten og andre lignende udsendelser - til trods for, at de fleste af disse udsendelser er forsynet med forklarende tekst, små foredrag om musik og komponist, på begge sprog.

Behov for mere oplysning

Musikønskerne ligger altså nogenlunde på linie med de ønsker, der fremsættes af lytterne i Danmark - i hvert fald hvad angår klassisk musik. Men det er sikkert rigtigt, som Sukkertoppenbladet „Meteore“ skriver i den forbindelse, at man må

*Et musikonske til næste ønskekoncert i Grønlands radio
puttes i kassen i radiobygningen. Ønskekonserterne i Grønland giver en årlig indtægt på 8-9000 kr.,
som fordeles blandt børneinstitutionerne i Grønland.*

Foto: Herluf Rasmussen

prøve at lave en genvej til bedre musikforståelse gennem musik-studiekredse. De små orienterende foredrag i forbindelse med koncerterne er ikke nok, man må virkelig prøve at lære lytterne, hvordan musik bygges op, og hvordan man får mest ud af at lytte til den. Kulturudvalget i Sukkertoppen vil lave en sådan musik-studiekreds til vinter, og måske skulle radioen forsøge noget lignende. Det kan uden tvivl gennemføres med større held heroppe med de færre lyttere og med den større interesse for radioaflytning, end i Danmark.

Gennem besvarelserne får man bekræftet, at der stadig er et udækket behov for oplysning - i hvert fald den form for oplysning, der kan komme ind i stuen gennem højttaleren. Indenfor den almindelige foredragsvirksomhed i foreningerne kan spores en vis mødetræthed. Der kaldes efterhånden navnlig på ungdommen fra mange sider: ungdomsforeninger, sportsforeninger, aftenskoleundervisning, spejderorganisationer o. s. v., og der skal også være tid til biograf og en dansemik. Men den stilfærdige oplysning og undervisning, man kan få hjemme i sin stue, vil

man altså gerne have mere af, og det er et krav, der gerne imødekommes i den udstrækning, det er muligt for radioen at dække behovet.

Siden 1951 er der sket en jævn udvikling og udbygning af radiofonien. I kalenderåret 1952 var der ialt 850 sendetimer, i kalenderåret 1955 1795 timer. Musikudsendelsernes antal er steget stærkest - i takt med udbygningen af pladesamlingen, der nu er oppe på ca. 6000 - nemlig fra 380 til 1108 timer. Grønlandskspogede taleudsendelser optog i 1952 270 sendetimer og i 1955 393, mens tallene for dansksprogede udsendelser var henholdsvis 200 og 294. Også fremover vil kravene om musik kunne imødekommes i hvert fald hvad angår plademusik. Grønlandsk musik og sang må indsamles og optages, som det nu har været praktiseret i et par år, og også denne del af diskoteket vokser, omend langsomt, men der er et efterhånden ret stærkt ønske hos mange om at høre levende musik - altså båndoptagelser af koncerter fra det danske hjemmeprogram.

Grønland må også radiomæssigt betragtes som landsdel

Der har i de sidste år gennem Ministeriet for Grønland været gjort forsøg på at få indført en ordning, således at et udpluk af de danske hjemmeprogrammer kunne sendes til Grønland på bånd til udsendelse her - evt. efter en redigering og for flest mulige udsendelsers vedkommende forsynet med grønlandsk oversættelse. Efter nogle forhandlinger i foråret lykkedes det at få gjort en begyndelse. Fra dette efterår vil lytterne i Grønland få andel i nogle af de foredrag, der holdes i den danske radio, og i nogle af de reportager, der sendes i hjemmeprogrammet. Men foreløbig altså kun ting, som tilvirkes af statsradiofoniens egne medarbejdere og af fremmede *foredragsholdere*. Det er et fremskridt, der noteres med glæde i Grønland, men det store ønske er at få opsendt programmer med koncerter, hørespil, kunstneriske oplæsninger o. s. v. Naturligvis langt fra alt, hvad der udsendes, fordi det naturlige nu og i fremtiden må være, at størsteparten af udsendelserne i Grønlands Radio tilvirkes i Grønland - men bare lidt af det, fordi Grønlands Radio aldrig vil komme til at råde over et symfoniorkester eller skuespillere.

Hidtil har man resigneret - under henvisning til, at udsendelserne alligevel ikke kunne nå ud til alle. Tingene er blevet lavet på stedet: amatørhørespil på begge sprog, levende underholdning ved hjælp af amatørmusikere og andre venlige menneskers medvirken, sprogundervisning, foredragsrækker, reportager, interviews, oplæsninger o. s. v. Programmerne er blevet lavet af de få faste medarbejdere og af et voksende antal „frivillige“, hovedsagelig hvervet blandt Godthåbs befolkning. De lange afstande og andre forhold forhindrer, at hele landet - som naturligt

*Her sættes pladerne på plads efter en musikudsendelse.
De fylder meget, og det er snart ikke til at kunne komme rundt.*

Foto: Herluf Rasmussen

var - kan medarbejde, men der arbejdes på at løse også dette spørgsmål gennem udstationering af gode tape-recordere.

Det er givet, at mindst 50 pct. af udsendelserne fremover skal være på grønlandsk, men det er lige så givet, at et hurtigt voksende antal grønlandske lyttere

vil kunne forstå de dansksprogede udsendelser, og det vil i mange tilfælde være mennesker, som også kan få glæde af indholdet. Derfor håbes og ønskes det meget stærkt heroppe, at de forhandlinger med kunstnerorganisationerne, som nu har stået på i nogle år, snart vil kunne afsluttes på en måde, så de ca. 3000 radiolyttere i denne del af Danmark kan få en lille andel i noget af det virkelig gode stof, der mellem år og dag serveres for de danske radiolyttere - hvoraf iøvrigt kun de færreste skønner på det, fordi de ikke forstår at lytte rigtigt. Der er tegn i sol og måne på, at forhandlingerne snart kan sluttes med et for Grønland glædeligt resultat - lad os nu ikke blive skuffede igen.

Kravene vil stige betydeligt

I de sidste 5-6 år har ledelsen af Grønlands Radio bestræbt sig på at lave noget, der ligner radio - men man har i mange forhold måttet arbejde efter de forhåndenværende søms princip. Når den nye radiofoni går i gang, må denne tingenes tilstand ændres. Det er nemlig helt afgjort, at den dag, radioen virkelig kan høres over hele Grønland, vil kravene til det, der kommer ud af højttalerne, stige betydeligt. Og i samme målestok vil ansvaret og trangen til at præstere det bedst mulige stige hos den ansvarlige ledelse. Derfor må alle gode kræfter samles om at imødekomme de krav og det behov, som jo langt fra er af ny dato.

Det bliver en virkelig førsteklases studiebygning, der nu bygges i Godthåb, og teknikerne erklærer, at senderen på Kook-øerne og retransmissionsstationerne i Godhavn og Frederikshåb i alt væsentligt kan dække landet. Bliver der tættere beboede områder, som fortsat har dårlige lyttemuligheder, er det hensigten at råde bod herpå ved hjælp af mindre lokalstationer som den, der er sat i gang i Holsteinsborg.

Det tekniske skulle altså være i orden - tilbage er så den side af sagen, der hedder programmer og medarbejdere. Man må gå ud fra, at sendetiden skal udvides noget, sådan at en dags radioprogram f. eks. kan komme til at se således ud:

1 times morgenmusik (om søndagen desuden morgenandagt og transmission af gudstjeneste), 2 timers skoleradio, 1 times middagskoncert afbrudt af en kort radioavis og derefter sammenhængende udsendelser fra klokken 17 til 23. Det vil være naturligt at lægge husmoder-, børne- og ungdomsudsendelser i tiden omkring klokken 17 og sprogundervisning og lignende ved 18-tiden. Erfaringen viser, at flest har mulighed for at lytte på dette tidspunkt, idet teknisk skole, aftenskole, ungdomsskole og foreningsarbejde lægger beslag på tiden senere på aftenen. Aftenprogrammet vil vel i store træk blive som nu med radioavis og oplæsninger og foredrag og reportager på begge sprog, indrammet af musikudsendelser og hvad

Radioanlægget på „Dronning Ingrid's Sanatorium“, der hver dag transmitterer udsendelserne fra Grønlands radio rundt til alle afdelingerne, og som desuden bruges til sanatoriets egne grammofonkoncerter.

der ellers kan præsteres. Alle udsendelser til og med radioavisen og aktuelt kvarter må fremstilles i Grønland - den øvrige del af aftenprogrammet vil sikkert blive en blanding af selvstændige udsendelser og bånd, opsendt fra Danmark.

Man kunne tænke sig, at nyheds- og presseafdelingen som i Danmark bliver selvstændigt arbejdende, men nært knyttet til radiofonien. Den skal foruden redaktion af Atuagagdliutit/Grønlandsposten og de to daglige radioaviser tage sig af

vejr- og ismeldinger, skibspositioner og det aktuelle stof i aftenprogrammerne - d. v. s. foruden aktuelt kvarter også af aktuelle interviews og reportager.

Det bliver ret store krav, der stilles til den nye radiofonis medarbejdere, og som alt andet heroppe vil også dette arbejde blive tungere og vanskeligere, end man umiddelbart forestiller sig, fordi der skal arbejdes på to sprog hele vejen igennem - fra ledelse over administration til programlægning og udsendelser. Gennem besvarelserne fra kulturudvalgene og lytterne kan man se, at der ønskes mere lødigt og oplysende stof, flere foredrag, flere reportager og interviews, mere grønlandsk sang og musik - altsammen noget, som vil kræve en masse arbejde af de mennesker, der bliver beskæftiget i studiebygningen i Godthåb - bl. a. mindst een mand og en tekniker på rejse rundt i landet i sommerhalvåret.

Det ser ud til, at der vil blive sørget for tilstrækkeligt teknisk personale til sikring af uforstyrret drift, og det er givet, at også den nye radio i vid udstrækning må benytte sig af løse medarbejdere til bl. a. foredrag og oplæsninger, men dertil kommer så den faste stab af program-medarbejdere.

Alle er enige om, at den nye radiofoni ikke skal overdimensioneres fra starten, men skal have lov til at arbejde sig støt og roligt frem til et naturligt leje. Men samtidig kan det ikke understreges stærkt nok, at man ikke må underbemande den med hensyn til program-medarbejdere. Det rigtige ville være, om man snarest forsøgte at fastlægge rammerne omkring de kommende udsendelser - altså så detaillert som muligt fandt ud af, hvad den nye radio og dermed dens medarbejdere skal præstere. Derudfra må man så fastsætte antallet af medarbejdere - og ikke, som man er ifærd med, at afgøre antallet og så bagefter lade dem finde ud af, hvad og hvor meget der kan laves. Så er man igen i betænkelig nærhed af de forhåndenværende søms princip - og det er synd.

Det er dejligt i disse måneder at se studiebygning og senderstation rejse sig, og det bliver en stor dag, når den nye station for første gang kommer i luften. Benyttet rigtigt vil Grønlands Radio kunne hjælpe nytiden et langt, langt stykke påvej - tænk blot på, at man så for første gang får mulighed for at komme i kontakt med den halvdel af landets befolkning, der bor udenfor byerne, og derved for alvor kan drage alle med ind i arbejdet for Grønlands fremtid.

Grønlandsk husmoder forbereder middagsmaden i det fri.